

Esik az őszelei eső

Őszt sejtető eső veri nyitott ablakom. Intenzív mozdulatlanságában lapos, nagy üvegszárnyaival olyan ez az ablak, mint egy pihenő lepke. Ébren vagyok és józan. Semmi feszültséget sem érzek. Látom, szinte érzem az ablak szabályos vonalú négy- és háromszögeit, a fény csillogását az üvegen és a nappal formátlan vizét. Elönt a szobámban mindent: a folyton ketyegő óra korongját, az üresen álló székeket, meg a naív, ízléstelen képeket a falon. Csillog az asztal politúrja, rajta rádobott újságcsomó, mellette pedig az ő levele. Nyers-fehér boríték, két bélyeggel. Szinte látszik, milyen nehéz, hogyan lélezkzik és hogy él, mint valami állat. Nem tudom, milyen állat. Macska-e, vagy pedig valami borzasztóan félenk madár? Talán valami mítoszi csodaállat; egyidejűleg nagy is, kicsiny is. Ha azonban közel megyek hozzá, amint ma már többször is megtettem, egyszerre csak közönséges papírrá változik. És érzem, hogy az az állat belém ugrott, hogy az az állat tulajdonképpen én vagyok. Valami van bennem. Először liheg, azután lassan lecsendesül, végül pedig nyugodt, egyenletes lélekezéssel lélezkzik, amely elvész a maga észrevétlenségében. — Megmarad az a ablak, mögötte a nappal és a szobám a mezőgazdasági birtoknak ebben az esős, munkanélküli csendjében. A birtok elhagyatott, nyirkos az esőtől, amely mint valami köd tölti be a teret a szürke felhők alatt, s minél távolabb nézek, annál sűrűbbnek látszik. Beburkolja a növényeket, igazi csöppekké válik, s lassan permetez a guggoló levelekről, virágokról, veteményekről. És épp így csöpög erről a két akáccsemetéről is, amely bedugta fejcskáját az ablakon és időről-időre, amikor átsuhan fölötte a gyenge délkeleti szél, megrázza könnyű, zöld fonatait, mint valami leány, mint valami tüzesvérű, szeszélyes, de kedves csikó. Ilyenkor mint holmi kioldódott fűzérből, nagy gyöngyszemekként hullanak a cseppek. Benedvesítik a tavasszal lerakott téglajárdát. Beisszák őket a téglarepedések között még látható homoknyomok. Vagy ha valaki erre jár — mint az imént az orvos, formaruha-szerű szürke esőkabátjában és franciasapkájára húzott csuklyájával — ráhullanak, az pedig, míg csak le nem csúsznak s el nem tűnnek az örökké éhes fekete sárban, viszi őket valahová a vállán, vagy a hátán. Viszi a gyöngyházszerűen homályos, rövidéletű cseppeket.

Nézem őket egy rövid pillanatig, míg le nem hullanak, vagy míg valakivel tovább nem haladnak a járdán. Csak úgy, a szemem szögletéből. Akaratlanul és öntudatlanul élvezem pillanatnyi belső csillogásukat a közömbös és alakatlan sártömeg előtt. De ez csak egy piciny része délelőtti, reggeli józanságomnak, amit épp-úgy szeretek, mint az utóbbi időben már rendszeressé vált délutáni, alkonyati részegséget a kantinban, az állatorvos, az igazgató és az orvos társaságában, akik kötelező ötvenes játszójukat játszik.

Nem tudom, tudják-e ők, hogy én olvankor már részeg vagyok, teljesen részeg, amilyen sohasem voltam. Mert én hallgatók, mosolygok, amikor mintegy tanácsot kérve rámnéznek és hézem, hogy a tárgyak ott a kantinban az alkony kellemes tengerébe süllyedve, hogyan mosódnak el, hogyan olvadoznak. Részeg vagyok, egész bensőm kavarog. Nem tudom, az alkoholtól-e, vagy pedig a tárgyak formájától, amelyek összezavarodnak és a kétségbeesett felismerhetetlenségig egymásba olvadnak, hogy az szinte fáj. Jól érzem-e magam? Tulajdonképpen nem. De szeretem a felhőknek ezt az örvénylését, amikor minden széthullik, minden egybefolyik, amikor tulajdonképpen minden egy ködös semmivé válik. Így van ez mindaddig, amíg valaki az agy rövideszű logikájától kényszerítve fel nem kel és határozottan, méltatlankodva — de nekem elviselhetetlenül bután — egyet nem fordít a kapcsolón. Akkor felvillannak a lámpák, a fény ragadozó csukái belevetik magukat az alkony zavaros halastavába és egy borzalmas rövid pillanat alatt mint vérszomjas, korrumpált rendőrök, ismét visszaállítják a rendet, a geometriát. De, jaj micsoda rend ez! Ez nem a nappal és a Nap rendje. Ez csak kísértete a rendnek, sírontúli formája. Engem ijeszt, elkeserít, s arra kényszerít, hogy felálljak, s ha lehet, szó nélkül, részegen és sértődötten, gyorsan kimenjek. Magam sem tudom hová. Gyorsan kimegyek, mert ilyen pillanatokban sohasem fizetek. Azt hiszem, azt már nem bír-

nám ki. Megvadulnék, felborítanám az asztalt, a kártyával, a félig üres poharakkal és kávéscsészékkal együtt, leverném a villanykörtéket, ártatlan embereket sértegetnék, s önmagam előtt is lehetetlenné válnék. Vljako, a pincér tudja ezt, s rám se néz, amikor kimegyek. Úgy látszik, ez a Vljakó nagyon jól ismer engem és mindent tud rólam.

Kilépek, vaksin megállok az alsó lépcsőn, egészen a végén, ott jobbra, s mint valami nehéz munka után, fuldokolva nyelem a levegőt. S így állok, míg az éj fel nem tárul szemem előtt. A legközelebbi településig, a tíz meg tíz kilométeren át mindenfelé terjeszkedő földek most békések. Kukorica, búza, zab, répa, kender, napraforgó. Lent balra a holt Tisza, ahová még mindig hajtjuk a disznókat, mert nem kaptunk hitelt az ólak vízvezetékéhez. Fölötte, mint valaha régen, magam sem tudom mióta, hasas, vertfalú, nádfedeles ház, pislogó ablakszemekkel. Ebben az épületben lakott a régi, kisajátított tulajdonosa ennek a mi állami mezőgazdasági birtokunknak, amelynek most a sokat jelentő „Haladás” a neve (és amivel én sehogysem tudok kibékülni). Az a vertfalú ház ott nyugszik, hiszen életének minden tragikus és gyanús kötelességét teljesítette már. De most végső nyugalomban mintha megtisztult volna, mintha új, téglából készült tágas, padlózott és meleg épületeinkkel, istállóinkkal, hombárainkkal, a disznóólakokkal és egész településsé, majdnem faluvá tömörült munkáslakásaival igazolta volna létjogosultságát. Csendes, szorgalmas, tiszta és biztonságos falu ez. Van kultúrotthona, mozija, sőt színpadja is, amelyen ügyetlen műkedvelőink irányításom mellett komikusan megható előadásokat mutatnak be. Betegrendelője is van; mindig meg lehet ott találni a doktort. Van itt fürdő is, vannak valóban szép virágágyak is mindenfelé. A víztorony mély benyomást keltve, szinte gyárkémény-szerűen és derülátóan székel mindezek felett. El is neveztem Eiffel-toronynak. Van itt még sok más apróság is, amelyek azonban nagyon is szükségesek, mert nélkülük az élet kevésbé volna kényelmes. Jól ellátott, csendes falu ez, barátom, az igazgató szolid és nem erőltetett irányítása alatt. Por nincs benne, beosztása bölcs, úgyhogy az egész falu inkább egy jól rendezett magaslati gyógyhelyhez hasonlít. Mégis, igazi falu, eléggé tehetős; biztos és aránylag elégséges a jövedelme, jól terem és kellemes, megfelelő az éghajlata. Csúpan az a kellemetlen, hogy oly messze esik az utaktól és a piacoktól, de a mieink készülnek rá, hogy a jövőben ezt is kiküszöböljék. El is hiszem, hogy megteszik, de nekem így is jó, sőt éppen így jó, hogy messze vagyunk, hogy ez a falu ilyen eldugott. Mert én szeretem ezt a csendet, amit úgyis elűznek majd; Vajdaságnak ezt a végtelen, biztos, puha csendjét, amelyet a költővel együtt gyakran lelkem mélyéből köszönök.

Mert én szeretem Vajdaságot. Szeretek benne mindent, első gyermeki lépteimtől kezdve, amelyeket nagyapám magános, szinte tengerbe veszett szállása körül, az akácfák alatt, a kukoricaföldek falánál tettem. Szeretem kútágasait, szélmalmaikat, az óvatosan egyenetlen síkságok rapszódikus, lusta melódiáját. Szeretem bársonyos, pihent, izzadt lovait, illatos teheneit, tagbaszakadt bikáit, amelyek fújnak, ha a nevüket kiáltod; a vadludakat a téli égbolton és a nyulakat a kékes hóban, a varsákat és a cégéket a vizet holt ágaiban a kristálytisza barackpálinkát a zöldesszínű pohárkában (olyan láthatatlanul tiszta, mint a levegő, szinte nem is látszik, felt-e a pohár vagy üres). Szeretem a hallgatást, a nyugalmat. Szeretem a holtág előtt a parton álló nádfedeles házikót is; ezt a házat, amit a mieink nem akartak lebontani, hogy mint holmiféle múzeumi tárgyat, mutogathassák az ifjabb nemzedéknek. Így most még mindig ott áll (sőt tapintatosan javítgatják is) a gyepes barapart előtti magaslaton a kútágással, merengőn, primitíven. Igen, az én multam, a mi multunk. Örülök, hogy tudhatom, hogy ott áll a kantintól balra, amikor oly izgékonyan, oly lehetetlenül kirobbanok a lépcsőre és nyelem a levegőt a sötétben, ahol szerencsémre ritkán lát valaki, de akkor sem vesz észre rajtam semmit. Mert én jól állok a lábamom és inkább úgy belülről, lélekben vagyok részeg, noha a Vljakóval való havi elszámolások alkalmával látom, hogy a literék és a stamplik veszedelmesen szaporodnak.

És így, miután kifújtam magam és jóllaktam levegővel, a tárgyak körülöttem ismét kezdenek feltűnedezni. Megindulok a járdán valahová. Rendszerint a központ felé, mert nincs kedvem a munkásházak közé menni, ahol az udvarokon asszonyok tesznek-vesznek és gyermekek játszanak. Megyek, s nézem az épületek szilárd körvonalait, elkerülöm a boltot, a postát, a műhelyeket és az istállókat, nehogy valaki megszólítson és beszélgetésre kényszerítsen. Megyek, nézelődöm és hallgatok, míg

oda nem érek a baraparton álló múzeális, néma, üres, vertfalú ház elé, vagy a túlsó oldalon az igazgatósági épület közelébe, az akácoshoz. Az épület most egészen sötét, egy ablak kivételével, amely mögött az ügyeletes telefonista ül. Nincs itt most senki. Itt a legkényelmesebb. A holdfényben, sőt anélkül is a holtág fáradtan, öregesen csillog, mint a föld szeme, amely mindig néz valahová, de kívánság nincs benne. A ház remetéskedik. Ilyenkor szeszélyem szerint annak látom, aminek akarom. Hallom benne a lakodalmásokat, a pohárcsengést, a kólót, a mennyasszonytáncot, s mindezt olyan durvának és valószínűeknek, ahogyan több mint elégszer hallottam már, s így most többé nincs szükségem rájuk. Temetést látok, papot, harangozót, bekötöttfejű, ráncosképű, suttogó asszonyokat. Érzem a józan, délelőtti, szürke és hűvös szorgoskodást. Érzem a csirkepapnikás, a friss lepény, a lekváros bődön szagát, a kádakban álló seprű illatát, az üstben fővő pálinkáét és a ház mögött a cefre bűzét. Sejttem az álmokat, a mulatozásokat, a megejtett szolgálókat és béresasszonyokat, a részegen dadogó béreseket. Ismerem az igazságot és az igazságtalanságot, a születés megindultságát és a halálfélelem berobbanását. Érzem az élet forrongásait, ami valahogyan boldoggá tesz és könnyet csal a szemembe. Mindez szeszélyes, bizonytalan, hisz végül is a magam egyéni emlékeimből áll, amelyeket én öntök bele ezekben a tárgyakba. De a tárgyak ezektől az emlékektől mégis életrekelnek, s szinte zenévé válnak. Zord, szomorú zenévé, de még rosszabb, ha vidám-má. Olyan muzsika ez, amelyet nem szeretek, de helyette más muzsikám nincs. És kinek is van?

DESI HUBER ISTVÁN

Viharmadarak (olaj)